

Tanzimat Edebiyatı / Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler

1. Şairin 1885'te eşi Fatma Hanım'ı kaybetmesi, hayatının belli başlı olaylarından biri olduğu gibi sanatının farklı bir çizgiye yönelmesine de sebep olur. Arka arkaya yayımladığı şiir kitaplarıyla ölüm teması etrafında toplanan bir eser dizisi oluşturur. Ölüm karşısında duyulan ıstırapla ölüm ve diğer metafizik problemler hakkındaki düşünceler bu eserlerin hareket noktasıdır.

Bu metinde tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbrahim Şinasi
B) Abdülhak Hamit Tarhan
C) Recaizade Mahmut Ekrem
D) Ziya Paşa
E) Namık Kemal

2. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi anlatmaya bağlı metinlerinde görülen zihni arka plan için söylemez?

- A) Geleneksel anlayışı yeni bir biçimle sürdürmek istemektedirler.
B) Toplumsal meseleleri ele alıp anlatmışlardır.
C) Edebiyatı toplumsal fayda sağlayan bir araç olarak görmüşlerdir.
D) Modernist fikirlerin yaygınlaştırılmasını sağlamışlardır.
E) Batılı görüşleri halka aktarma düşüncesi içindedirler.

3. Düşün tedarikine kemal-i gayretle devam olunmaktaydı. Bu zamanları Zehra, bir ustadan piyano ve kanun meşkiyle geçirmekteydi. Şevket kadar dürendiş, Şevket kadar tecrübe-dide bir adam, bir kızı bir erkekle nikâh edip bırakmakla onları bahtiyar etmek mümkün olmayacağını mümkün değil hatırdan çıkaramazdı. İki vücudu yekdiğerine ebediyen rabt ü bend için ne gibi vesîâl-i müteferriaya teşebbüs lazım gelirse kâffesine hasr-ı zihin eylemekteydi. Bu mülâhaza üzerinedir ki musikiden ve hele kanundan pek hoşlanmakta olan damadını memnun etmek için kızına kanun ve fazla olarak piyano meşk ettirmekte kızınının tab'ı me'lûfünü ta'dil eder ümidiyle damadına da işten el çekip kemal-i izzetle tenhaca yaşayacak kadar tahsisattan başka Bulgurlu'da bir güzel köşk hazırlamaktaydı.

Bu metin parçası ile ilgili aşağıdaki belirlemelerden hangisi yanlıştır?

- A) Dönemin zihniyetine uygun olabilecek bir yaşam söz konusudur.
B) Batılı müzik aletlerine karşı özel bir ilgi duyulmaktadır.
C) Roman kahramanlarının ekonomik seviyeleri iyi düzeydedir.
D) Evlilik müessesesine karşı sorgulayıcı bir tavır vardır.
E) Okuyucunun bilgilendirildiği özetleyici bir metin parçasıdır.

4. Onu merak etme kızım. Ağlama kuzum. Bu âdettir: Kız on, on bir yaşını geçtiği gibi yaşmaksız, feracesiz sokağa çıkamaz. Biz âdetin haricinde nasıl hareket edebiliriz? Herkes sonra bize gülecek... Ama derslerini merak edeceksin. Senin derse sevdan olduğu vakitte kendi kendine de o bildiğini ilerletebilirsin. Ben de sana bazı defa ders verebilirim. Ne yapalım? İşte hâlâ kızlar için mahsus mekteplerimiz, kadın hocalarımız yok ki... Erkek mektebine on beş yaşında bir kız nasıl gidebilir?..

Aşağıdakilerden hangisi bu metinden çıkarılabilecek bir yargı değildir?

- A) Gelenekselleşmiş bazı uygulamalar devam etmektedir.
B) Cinsiyet ayrımı eğitim ve öğretim hayatında görülmektedir.
C) Bazı meslek alanları yeterli donanımdan mahrumdur.
D) Toplumsal baskının olabileceği durumlar söz konusudur.
E) Kız çocukları belli bir yaştan sonra evde eğitim ve öğretim görmektedir.

5. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi roman ve hikâyelerinde tercih edilen temalardan biri değildir?

- A) Tarihî konular
B) Kölelik
C) Batılılaşmanın yanlış anlaşılması
D) İletişimsizlikten doğan yalnızlık
E) Sosyal meseleler

6. Vay! Öyle ise bizim Râkım Efendi, Felâton Bey'in dediği gibi saman altından su yürüten idi! Evet efendim! Biz burada bir meleğin ahvalini tasvir etmiyoruz dedik. Namusunun muhafazasını bilir, insan gibi yaşar gerçekten alafranga ve alehusus zamanımızda yaşayan genç adamın hakikat-ı ahvalini tasvir ediyoruz. O akşam Râkım'ın bulunduğu mevkide bulunup da perhizkârlık edebilecek bize bir delikanlı daha gösterebilerseniz bu hikâyeye onu derc ederiz. Saman altından su yürütmek ve karda gezip de izini belli etmemek Râkım kadar akli başında delikanlıların kârı olup bu hâllerin aksi bir hâl ararsanız onun misalini dahi Felâton Bey'de bulacaksınız.

Bu metnin dil ve anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Konuşma diline yakın bir anlayışla yazılmıştır.
B) Deyimlerden yararlanılmıştır.
C) Ünlem bildiren ifadeler kullanılmıştır.
D) Fransızcada görülen devrik cümlelere yer verilmiştir.
E) Anlatım, I. kişi ağzından yapılmıştır.

Tanzimat Edebiyatı / Anlatmaya Bağlı Edebî Metinler

7. Karabibik bugün erken kalkmıştı. Tarlasına harım çevirmek için dün Matırlı tepelerinden kestiği pırnal fidanı dalları harman yerinde koca bir yığın halinde durmaktaydı. Sağ elinde ağız çentikli bir tahra bulunmakta olup geçen seneden beri nadaslı duran tarla içinde ağır adımlarla bu yığına doğru yürümekteydi. Ayağında iri, kalın pençeli sökükle yemenileri kemal-i zahmetle sürüklenmekte, lime lime, rengi, cinsi belirsiz, muhtelif renkte yamalı dizliğin deliklerinden iç donunun toprak rengine mail olan rengi görünmekte, bu eski istibdal neferinin kim bilir kaç sene evvel hediyesi olmak üzere malik olduğu ceketini tutar giyilir yeri kalmadığı halde ve bedenini ihatadan aciz kalmakla beraber yine sırtında bulunmakta; bu ceketin altında kirli gömleğinin göğsü, yakası büsbütün açık kalarak kayış gibi sert ve siyah olan vücudunun göğüs ve bağır kısımlarını hep açıkta bırakmaktaydı. Çenesinde beyazlı siyahlı olmak üzere isbat-ı vücut eden tek tük kıllar, dik ve seyrek bıyıkların da inzimâmıyla müdevver, gayet esmer, ufarak gözlü olan çehresinin heybetini arttırmakta ve bu heyet-i acîbe insanda tuhaf bir korku uyandırmaktaydı.

Bu metnin yapı özellikleri için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Günlük hayatta gerçekleşmeyecek bir durum hikâyeleştirilmiştir.
- B) Hikâyeye, bir dış mekânda geçmektedir.
- C) Anlatım, III. kişi ağızından, gözlemci bir bakışla yapılmıştır.
- D) Karabibik adlı kahramanın tarlasına gidişi anlatılmıştır.
- E) Olay zamanı sabah vaktidir.

8. **Tanzimat Dönemi'nde yazılan romanlardan alınmış aşağıdaki parçaların hangisinde yerli ve mahalli öğelere rastlanmamaktadır?**

- A) Çerkez esirle bu herif bir sandala, cariyeler de diğerine binerek Tophane İskeleyi'ne doğru vapurla açıldılar.
- B) Kızım, pencerede oturma, seni görürler de nazar var, sihir yaparlar... Aa!.. Kızım; sihirden, nazardan neler olur, neler!..
- C) Fransızca hocasıyla beraber okuduğu bazı romanlarda kendisinin bulunduğu mevki-i müşkile benzer bazı vukuât geçmiş idi.
- D) Minderin üstünde dikiş diken diğer esir, kırbaç altında kaplan olmuş bir kedi, şiddet ve hakareten kurda dönmüş bir kuzu idi.
- E) Fitnat'ın eğlencesi bütün gün gergefinde ve sandık ve çekmecelerindeki işlemelerinde, örmelerinde mahdud idi.

9. Dilber hiçbir şey söylemeyerek açık pencerenin yanına takarrüb etti. Biraz durduktan sonra aşağı inmeye başlayınca Cevher merdivenin pencereye dayanmış uçlarından tutarak: Aman yavaş! Burada dayanacak yer pek muvafık olmadığından zaten merdiven sallanıyor. Çıkıncaya kadar çektiklerimi ben bilirim. Dikkatle in. Daha yavaş, diyordu. Cevher'in muâvenetiyle aşağıya inen Dilber, bir köşede tavakkuf ederek gecenin karanlığı içinde geçen bu vak'aya fevkalade hayretle nigerân iken Cevher de inmeye başladı. Merdiven sallanmakla beraber şiddet-i te'essürâtından vücudunda açılan bazı cerihaların kanamasından bacakları titriyordu. Dördüncü basamağa indiği halde tekrar yukarı çıkarak buradan inmek pek muhtemeldi diye bağırdı. Aşağıdan Dilber, küçük elleriyle merdivenin zemine dokunan uçlarını tutmak isteyince husul bulmak üzere olan maksad-ı mukaddesine karşı zuhur eden mevâniden ateş kesilen Cevher: Yıkıl oradan... Kendini muhataraya mı ilka edeceksin? Aşağıdan tutmanın ne faydası var, diyordu.

Tanzimat Dönemi'nde yazılan bu metnin dil ve anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Arapça-Farsça sözcükler sıklıkla kullanılmıştır.
- B) Dönemin anlayışına uygun bir anlatımla yazılmıştır.
- C) Günlük konuşma diline ve deyimlere yer verilmiştir.
- D) Kişiler romantik öğeler kullanılarak tasvir edilmiştir.
- E) Batı dillerinden alınan sözcüklere rastlanmaktadır.

10. Ben "edebî" eser sayılacak hiçbir eser yazmadım. Çünkü benim eserlerimin çoğunu yazdığım sıralarda, memlekette edebiyattan anlamayanlar nüfusumuzun bilâ-mübalağa yüzde doksan dokuzunu teşkil ediyordu. Benim emelim de, ekseriyete hitap etmek, onları tenvire, onların dertlerine tercüman olmaya çalışmaktı. Zaten edebiyat yapmaya ne vaktim ne de kalemim müsait değildi. Edebiyatı Hamitlere, Ekremlere yani erbabına bıraktım. Fakat ne yalan söyleyeyim, eğer elimde olsaydı onları da, o devirde edebiyat yapmaktan men ederdim. Çünkü bence nüfusun yüzde doksan dokuzu koyu cehaletten tamamıyla kurtulmamış bir memlekette henüz en aydınlık ve basit fikirleri bile sökemeyen kimselere edebî eser vermek, karnını doyuramamış bir kimseye meyve ikram etmek kadar garip bir hareketti.

"Sizin eserleriniz arasında edebî olanlar hangileridir?" sorusuna Ahmet Mithat Efendi'nin verdiği bu cevaptan hareketle onun sanat anlayışı hakkında aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Öğreticiliği estetiğe tercih etmiştir.
- B) Tercüme faaliyetlerini önemsemiştir.
- C) Aydın beğenisine hitap eden eserler vermiştir.
- D) Sanat yapma endişesi taşımıştır.
- E) Eserlerinde daha çok bireysel meselelere eğilmiştir.

